

บรรณานุกรม

หนังสือ

กาญจนา นาคสกุล. ชลธีรา สัตยาวัดินา. ชลคา เรื่องรักษ์ลิขิต ตรีศิลป์ บุญขจร
พรทิพย์ ภัทรนาวิก ศักดิ์ศรี แยมันคทา สุวรรณา เกรียงไกรเพชร
อิงอร สุพันธ์วิช. การใช้ภาษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๔.

กิ่งแก้ว อัครดากร. วรรณกรรมจากบ้านใน. เอกสารนิเทศการศึกษา, ฉบับที่ ๑๑๓.
กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๓.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๒๒.

คณะราชครู. ประเพณีสำคัญของไทย. กรุงเทพฯ : เสริมวิทยะบรรณาการ, ๒๕๑๒.

ชวน เพชรแก้ว. สุบิน कुमार พระเวสสันดร เจ้าเนรกับพระมหาจักรพรรดิ วรรณกรรมท้องถิ่น
นครศรีธรรมราช. สุราษฎร์ธานี : ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี,
๒๕๒๔

นครศรีธรรมราช, วิทยาลัยครู. สุบินส่วนวนแก้ววรรณกรรมของกวีชาวเมืองนครศรีธรรมราช.
กรุงเทพมหานคร : อักษรสัมพันธ์, ๒๕๒๐.

นิพนธ์ คันทเสวี. ความหมายของวัฒนธรรม. เอกสารการสัมมนาวิจัยทางวัฒนธรรม
รุ่นที่ ๑. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๔.

เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล. วิวัฒนาการของแบบเรียนไทย. นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์
หญิงปากเกร็ด, ๒๕๑๔.

ประจักษ์ ประภาพิตยากร. ประเพณีและไสยเวทวิทยาในขุนช้าง-ขุนแผน. กรุงเทพฯ :
ประจักษ์ประภาพิตยากร, ๒๕๒๐.

ประทีป ชุมพล. วรรณกรรมภาคใต้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, ๒๕๑๘.

- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. การเขียนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.
- ปริญญาณิกขุ. ประเพณีไทยโบราณ. กรุงเทพฯ : ศิริธรรม, ๒๕๑๐.
- พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๖.
- พุทธทาสภิกขุ. คำสอนผู้บวชพรหมชาเลียว. พระนคร : สำนักพิมพ์สุวิธานัน, ๒๕๔๕.
- พวงเพ็ชร เอี่ยมสกุล. "โบราณศึกษาและวิธีสอนหนังสือไทย" ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนางพวงเพ็ชร เอี่ยมสกุล ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม, พระนคร : โรงเรียนการช่างวุฒิ, ๒๕๐๒.
- ไพฑูริย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. พระนคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเซียงจงเจริญ, ๒๕๑๓.
- วัฒนธรรม, กรม. แนวการศึกษาวัฒนธรรมภาคปฏิบัติ. พระนคร : สำนักงาน ก.พ. ในพระบรมมหาราชวัง, ๒๕๔๘.
- วิภา กงกะนั้นท์. รายงานผลการวิจัยโครงการรวบรวมและศึกษานิทานพื้นบ้านของกะเหรี่ยงจอมบึงกับเขมรราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๒๑.
- ศาสนา, กรม. พระปฐมสมโพธิกถา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๐๕.
- ศิลปากร, กรม. ขุนช้าง-ขุนแผน. ๓ เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร : ศิลปাবรรณาการ, ๒๕๑๓.
- _____. ไตรภูมิโลกวินิจฉยกถา. ๒ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๐.
- _____. บทละครนอกรวม ๖ เรื่อง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. พระนคร : ศิลปাবรรณาการ, ๒๕๔๕.
- _____. ปัญญาสชาดกฉบับหอสมุดแห่งชาติ ภาค ๑. พระนคร : ศิลปাবรรณาการ, ๒๕๔๕.
- _____. "ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต." ใน อนุสรณ์งานฉาปนกิจศพนางแก้ว นิชยานน ณ เมรุวัดสุพรรณภูมิ จังหวัดสุพรรณบุรี, ม.ป.ท., ๒๕๐๕.
- _____. "ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต." ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายสง่า หัยกิจโกศล ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม, ม.ป.ท., ๒๕๐๗.

ศิลปากร, กรม. พระราชพิธีสิบสองเดือน. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, ๒๕๑๘.

____. พระอภัยมณี. กรุงเทพมหานคร : ศิลปাবรรณาการ, ๒๕๑๓.

____. สรุปผลการสัมมนาวรรณคดีไทย. ๑ เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๑๑.

____. อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒. ๑ เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ศิลปাবรรณาการ, ๒๕๑๘.

____. สามัคคีเภทคำฉันท์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๘.

____. "สังข์ศิลป์ไชยกลอนสวด." พิมพ์แจกในงานกรฐินพระราชทาน ณ วัดป่าโมก
อำเภอบ้านป่าโมก จังหวัดอ่างทอง, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
พระสุเมรุ, ๒๕๑๒.

ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช. นายคัน วันคาร และลิลิต โสฬสนิมิต
วรรณกรรมของกวีชาวเมืองนครศรีธรรมราช, สงขลา : มงคลการพิมพ์, ๒๕๒๑.

เสรีयरโกเศศ. การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์. นครหลวงฯ : บรรณาการ, ๒๕๑๕.

____. ชาติ ศาสนา วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาการ, ๒๕๑๕.

____. ประเพณีเกิด-ตาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, ๒๕๑๐.

____. "กลอนสวด." สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๑๐) : ๕๕๓.

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. คศิขาวบ้านบักข์ไค้. พระนคร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, ๒๕๑๒.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม ครอบครวั ศาสนา ประเพณี. ๑ เล่ม.
พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.

วิทยานิพนธ์

- ชลดา ศิริวิทย์เจริญ. "การศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายเชิงสุนทรียศาสตร์." วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘.
- ราตรี ผลาภิรมย์. "สังข์ทอง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์." วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.
- วรรณท์ อักษรพงศ์. "การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์จาก
ขุนช้าง-ขุนแผน." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

เอกสารอื่น ๆ

- กิ่งแก้ว อัครดากร. "ค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญูในสังคมไทย." บรรยาย ณ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘. ๕๓ หน้า.
- _____. "โครงสร้างชีวิตทั่วไปของวีรบุรุษโบราณตามกฎวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี
ของ Lord Raglan." บรรยาย ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘. ๕๓ หน้า.
- _____. "แนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรม." บรรยาย ณ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘. ๕๓ หน้า.
- _____. "ทฤษฎีทางโครงสร้างของนิทานพื้นเมืองของ Aarne-Thompson."
บรรยาย ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘. ๕๓ หน้า.
- มรรยาท กิจสุวรรณ. "ศาสนากังเคิม." บรรยาย ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓. ๕๓ หน้า.

การสัมภาษณ์

ขุนอาเทศคดี (กลอน มัลลิกะมาส). สัมภาษณ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๒๔.

สุชาติ ละออง. สัมภาษณ์, ๖ สิงหาคม ๒๕๒๔.

สุรัชย์ เครือประคับ. สัมภาษณ์, ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๔.

อติศักดิ์ ทองบุญ. สัมภาษณ์, ๑๘ กันยายน ๒๕๒๔.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ความนิยมเรื่อง สุบิน

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่อง สุบิน ผู้วิจัยพบว่าหนังสือเรื่อง สุบิน นั้นนอกจากปรากฏในรูปแบบของกลอนสวดแล้ว ยังปรากฏในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย เช่น มีผู้นำนิทานเรื่อง สุบิน ไปแทรกในการเทศนา เช่น แหล่งอันนิสงส์การบวชเรื่อง เณรสุบิน ที่พบที่จังหวัดชลบุรี ที่ปรากฏเป็นนิทานชาวบ้านก็มี เช่น นิทานเรื่อง สุบินทฤมาร และ พรานถือศีล ที่พบที่จังหวัดราชบุรีและการอ้างอิงกลอนสวดเรื่อง สุบิน ในบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นต้น และแม้เรื่อง สุบิน ที่ปรากฏเป็นกลอนสวดก็มีหลายสำนวน ทั้งที่ปรากฏในภาคกลางและท้องถิ่น หลักฐานเหล่านี้ น่าจะแสดงให้เห็นว่าเรื่อง สุบิน นี้ เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย และการที่เป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยคิดว่าอาจเป็นเพราะเรื่อง สุบิน นั้นสะท้อนแนวคิดทางพุทธศาสนาระดับชาวบ้าน คือ ชักจูงคนให้เกิดศรัทธาในศาสนา ด้วยการอ้างอิงผลดีผลเสียที่มนุษย์จะได้รับ โดยออกมาในรูปแบบของนรก สวรรค์ (คล้าย ๆ กับวรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง) เช่นผู้ที่บวชบวชชยาก็จะไม่ต้องรับโทษในนรก หรือ ถ้าทำดีก็จะได้ขึ้นสวรรค์ ทำชั่วจะต้องได้รับผลกรรมในนรกตามชุมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะการกระทำชั่วนั้น ซึ่งหากพิจารณาให้ลึกซึ้งจะเห็นได้ว่าเป็นการล่อใจด้วยรางวัลที่จะให้ เมื่อกระทำดีตามหลักศาสนาและเชื่อด้วยการลงโทษ เมื่อกระทำชั่ว กล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของ การใช้จิตวิทยาชั้นพื้นฐาน เพราะมนุษย์ย่อมต้องการรางวัลมากกว่าการลงโทษ ดังนั้นแรงบันดาลใจที่จะกระทำความดีจึงมีมาก

หลักฐานทางลายลักษณ์ที่ยืนยันว่าเรื่อง สุบิน นี้เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายนั้น อาจแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑. สุบินกลอนสวดสำนวนต่าง ๆ
 - ๑.๑ ฉบับที่รวบรวมไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ
 - ๑.๒ ฉบับที่พบที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
 - ๑.๓ ฉบับที่พบที่จังหวัดพังงา

๒. แผลอานิสงส์การบวชเรื่อง เนรสูบิน ของจังหวัดชลบุรี
๓. นิทานชาวบ้านจากตำบลพงสวาย อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
๔. การอ้างอิงเรื่อง สูบิน ในวรรณคดีเรื่อง สังข์ทอง
๑. สูบินกลอนสวดส่วนวนต่าง ๆ

การที่สูบินกลอนสวดมีหลายส่วนวนนี้ น่าจะแสดงให้เห็นว่ากลอนสวดเรื่องนี้ เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งในหมู่นักสวดและผู้ฟัง จึงมีทั้งพระภิกษุและฆราวาสที่มีหนังสือ กลอนสวดเรื่องนี้ไว้ในครอบครอง ดังที่มีหลักฐานทางลายลักษณ์ปรากฏดังนี้

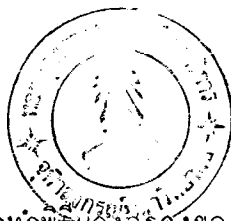
๑.๑ สูบินกลอนสวดฉบับต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ

สูบินกลอนสวดที่รวบรวมไว้ที่หอสมุดแห่งชาตินั้นมีทั้งหมด ๘ ฉบับ มีทั้งที่เป็น ของพระภิกษุ ของฆราวาส ของหน่วยงานของรัฐบาล และที่ระบุว่าเป็นสมบัติเดิมของ หอสมุดด้วย ระยะเวลาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นสมุดไทยขาว ตัวอักษรดำ มีเพียงฉบับเดียวที่ใช้ สมุดไทยดำ คือฉบับของพระครูธรรมวิจารย์ ในด้านเนื้อความนั้นไม่แตกต่างกันมากนัก จะต่างกันบ้างก็ตรงที่บางฉบับบรรยายความละเอียด บางฉบับค่อนข้างรวบรัด ซึ่งผู้วิจัย คิดว่าลักษณะเช่นนี้คงเนื่องมาจากลีลาของนักสวดแต่ละคนที่อาจนิยมสวดยาว เพื่อแจกแจง ความโดยละเอียดบ้าง หรือนิยมสวดสั้น ๆ พอให้ความบังจึ่งมีสำนวนแตกต่างกันไป ส่วนสำนวนภาษานั้นไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก ผู้วิจัยได้หยิบยกสูบินส่วนวนต่าง ๆ เหล่านี้ มาเรียงลำดับตาม พ.ศ. ที่หอสมุดแห่งชาติได้มา โดยเริ่มจาก พ.ศ. ที่เก่าสุดมาถึง ล่าสุดดังนี้

ก. ฉบับของขุนประสิทธิ์ (อยู่) ให้หอสมุดแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ มี

๒ ฉบับ

ก.๑ เลขที่ ๒๕ กุ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัดที่ ๕๘ ใช้สมุดไทยขาว ตัวอักษรดำ

เนื้อความ - ตั้งแต่นายพรานกับภรรยาทำพิธีบวงสรวงขอบุตร นางฝันแล้วตั้งครรภ์
คลอดบุตรเป็นชายโสภานให้ชื่อว่า สุนิบกุมาร นายพรานตายไปเกิดเป็นเปรต
กินเลือดและหนองของตัวเองเพราะบาปกรรมที่ทำได้ สุนิบกุมารบวชเป็น
สามเณร จนถึงภรรยาตายพรานรอดจากภัยในนรก เพราะบุญบารมีของสุนิบ
สามเณรผู้เป็นบุตรชายช่วยไว้ นางกลับคืนร่างแล้วตั้งหน้าบ่าเพื่อบุญกุศล
แล้วจัดการอุปสมบทสามเณรสุนิบให้เป็นพระอุทิศส่วนกุศลให้นายพรานผู้เป็นสามี
นายพรานก็พ้นจากเปรตวิสัยขึ้นไปเกิดในนิมมานเมืองสวรรค์*

สำนวนนี้มีสุภาษิตสอนใจอยู่ด้วย

ก.๒ เลขที่ ๒๗ ฎ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัดที่ ๕๔ ใช้สมุดไทยชาว
ตัวอักษรคำ เนื้อความตอนต้นและตอนท้ายหายไป กล่าวคือไม่มีตอนต้นเรื่องที่กำลังกล่าวถึง
นายพรานและภรรยาทำพิธีบวงสรวงขอบุตรและภรรยาฝัน ส่วนตอนท้ายขาดตอนที่สุนิบ
บวชพระอุทิศส่วนกุศลให้บิดา

เนื้อความ - ตั้งแต่นายพรานมีภรรยาแล้วคลอดบุตรเป็นชายโสภานให้ชื่อว่า
สุนิบกุมาร นายพรานตายไปเกิดในอเวจีมหานรก เสวยทุกข์เวทนาเป็น
สาหัสช่วยอำนาจบาปกรรมที่ทำได้ สุนิบกุมารบวชเป็นสามเณร จนถึงภรรยา
นายพรานถูกพระยายมราชให้นายนิรยบาลโยนลงในโลหกุมภินรก มีดอกบัว
ทองผูกขึ้นรองรับนางไว้ ด้วยอำนาจบุญบารมีที่บุตรชายของนางบวชเป็น
สามเณรช่วยไว้ นางกลับคืนร่างแล้วจัดการทำบุญฉลองสุนิบสามเณร
อุทิศส่วนกุศลให้นายพรานผู้เป็นสามี

สำนวนนี้มีวิเคราะห้ศัพท์มคธ และกฎหมายพยานด้วย

ข. ฉบับของพระครูธรรมวิชาจารย์ (สอน) ให้หอสมุดแห่งชาติเมื่อ พ.ศ.
๒๔๗๖ มี ๒ ฉบับ คือ

ข.๑ เลขที่ ๓๑ ฎ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัดที่ ๕๔ ใช้สมุดไทยคำ ตัวอักษร
ขาวค่อนข้างจาง เนื้อความเป็นสำนวนเกี่ยวกับฉบับของขุนประสิทธิ์ทั้งสองสำนวน

*ในส่วนที่เป็นเนื้อความของสุนิบกลอนสวคฉบับต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ
นั้น ผู้วิจัยคัดลอกจากต้นฉบับในบัญชีกลอนสวคของหอสมุดแห่งชาติ

เนื้อความ - ตั้งแต่นายพรานสุวภักดิ์พาภรรยาไปทำพิธีบวงสรวงขอบุตร นางฝันแล้วตั้งครรภ์คลอดบุตรเป็นชายชื่อสุบินกุมาร นายพรานตายไปเกิดเป็นเปรตกินเลือกและหนองตัวเองเพราะบาปกรรมที่ทำไว้ สุบินกุมารบวชเป็นสามเณรจนถึงภรรยานายพรานรอดจากภัยในนรก เพราะบุญบารมีของสามเณรสุบินผู้เป็นบุตรชายไว้ สุบินสามเณรอุปสมบทเป็นพระอุทิศส่วนกุศลให้นายพรานผู้เป็นบิดา นายพรานก็พ้นจากเปรตวิสัยขึ้นไปเกิดเป็นเทพบุตรในเมืองสวรรค์

ข.๒ เลขที่ ๒๘ กุ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัดที่ ๕๘ ใช้สมุดไทยขาว

ตัวอักษรคำ เนื้อความตอนต้นหายไปคือมีไฉ่กล่าวถึงการทำพิธีบวงสรวงขอบุตร

เนื้อความ - ตั้งแตภรรยานายพรานฝัน โจรทำนายว่าจะได้บุตรชายมีบุญ ต่อมานางคลอดบุตรเป็นชายโสภาก็ให้ชื่อว่า สุบินกุมาร นายพรานตายไปตกนรกเพราะบาปกรรมที่ทำไว้ สุบินกุมารบวชเป็นสามเณร ภรรยานายพรานรอดจากภัยในนรกเพราะบุญบารมีของสุบินสามเณรผู้เป็นบุตรชายช่วยไว้ จนถึงสุบินสามเณรอุปสมบทเป็นพระอุทิศส่วนกุศลให้นายพรานผู้เป็นบิดา นายพรานพ้นจากนรกขึ้นไปเกิดเป็นเทพบุตรในวิมานสวรรค์

สำนวนนี้มีปรมัตถกรรมสุภาณิกอยู่ด้วย

ค. ฉบับของนายทองอยู่ จรรยากุล ให้หอสมุดแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ เลขที่ ๒๔ กุ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัดที่ ๕๘ ใช้สมุดไทยขาว ตัวอักษรคำ เนื้อความเป็นสำนวนเดียวกับของขุนประสิทธิ์

เนื้อความ - ตั้งแต่นายพรานพาภรรยาไปทำพิธีบวงสรวงขอบุตร นางฝันแล้วตั้งครรภ์คลอดบุตรเป็นชายโสภาก็ให้ชื่อว่า สุบินกุมาร นายพรานตายไปเกิดเป็นเปรตกินเลือกและหนองของตัวเองเพราะบาปกรรมที่ทำไว้ สุบินกุมารบวชเป็นสามเณรจนถึงภรรยานายพรานรอดจากภัยในนรก ด้วยอำนาจบุญบารมีของสามเณรสุบินผู้เป็นบุตรชายช่วยไว้ นางกลับคืนร่างแล้วตั้งหน้าแต่บ่าเพ็ญบุญกุศล เปรตนายพรานมาขอส่วนบุญกับสามเณรสุบิน ภรรยานายพรานเตรียมงานอุปสมบทสามเณรสุบินให้เป็นพระเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้นายพราน

สำนวนนี้มีเรื่อง พุทโธ อยู่ด้วย

ง. ฉบับของหลวงวาทีไพเราะ ให้หอสมุดแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ เลขที่ ๒๒ กุ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัคที่ ๕๔ ใช้สมุดไทยขาว ตัวอักษรดำ แต่เนื้อความเหมือนกับสำนวนอื่น ๆ

เนื้อความ - ตั้งแต่ภรรยาตายพรานฝัน โจรทำนายว่าจะได้บุตรชายมีบุญ นางคลอดบุตรเป็นชายโสภาก็ให้ชื่อว่า สุนิบกุมาร นายพรานตายแล้วไปเกิดในอเวจีมหานรก สุนิบกุมารบวชเป็นสามเณร ภรรยาตายพรานไปเก็บฟืนเหนื่อยอ่อนนอนหลับอยู่ที่โคนต้นไม้ ยมทูตมาคร่าเอาจิตของนางไปเฝ้าพระยายมราช จนถึงนางฟื้นภัยในนรกเพราะบุญบารมีของบุตรชายที่บวชเป็นสามเณร พระยายมราชให้พานางส่งคืนร่างเดิมแล้วบวชเป็นชี เมื่อสามเณรมีอายุครบก็บวชเป็นพระต่อไป เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้นายพรานผู้เป็นบิดา

จ. ฉบับที่ไม่ระบุ พ.ศ. มี ๒ ฉบับคือ

จ.๑ ฉบับที่เป็นสมบัติเดิมของหอสมุด เลขที่ ๓๐ กุ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัคที่ ๕๔ ใช้สมุดไทยขาว ตัวอักษรดำ เนื้อความเหมือนกับสำนวนอื่น ๆ แต่ไม่สมบูรณ์เท่า โดยเฉพาะตอนท้ายเรื่องขาดหายไปมาก

เนื้อความ - ตั้งแต่สุนิบกุมารไปขอบวชเป็นสามเณร ท่านสมภารให้ไปลาบิดามารดาเสียก่อนจึงจะบวชให้ สุนิบกุมารกลับไปลาบิดามารดานางไม่ยอมอนุญาตให้บวชเมื่อทนอ่อนวอนไม่ได้ก็ขัดใจ บอกคักแม่คักลูกว่าจะบวชหรือไม่ก็ตามใจต่อไปนี้ไม่ใช่แม่ลูกกัน สุนิบกุมารไปบวชเป็นสามเณรศึกษาธรรมวินัย ตั้งใจไปบำเพ็ญสมณธรรม จนถึงภรรยาตายพรานไปเก็บฟืนในป่าเหนื่อยอ่อนก็นอนหลับอยู่ที่โคนต้นไม้ พระยายมราชใช้ให้ท้าวจตุโลกบาลไปตรวจผู้ทำบุญทำบาปแล้วจกลงบัญชีไว้ ท้าวจตุโลกบาลไปพบนางนอนหลับก็คิดจะพาตัวไปเฝ้าพระยายมราชา

จ.๒ ฉบับที่ได้มาจากกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เลขที่ ๒๔ กุ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัคที่ ๕๔ ใช้สมุดไทยขาว ตัวอักษรดำ เนื้อความเหมือนสำนวนอื่น แต่ไม่สมบูรณ์เท่า โดยเฉพาะตอนท้ายเรื่องขาดหายไปมาก

เนื้อความ - ตั้งแต่ นายพรานพาภรรยาไปทำพิธีบวงสรวงขอมุตร ภรรยา นายพราน
 ยืน ไทรทำนายว่าจะได้บุตรชายมีบุญบารมีมาก นางกลอดบุตรเป็นชายโสกา
 ให้ชื่อว่า สุบินกุมาร จนถึงนายพรานตายไปเกิดเป็นเปรตกินเลือดและหนอง
 ของตนเอง ค่ายอำนาจบาปกรรมที่ทำได้ นางผู้เป็นภรรยาต้องเข้าป่าหา
 ฟินชายเลี้ยงสุบินกุมารผู้เป็นบุตรกำพร้าบิดา นางเศร้าโศกคร่ำครวญถึง
 นายพรานผู้เป็นสามีด้วยความอาลัยรักเป็นอย่างนัก

ส่วนนี้มีสุภาสิตสอนชายและจินตคามณียุค้วย

สรุปได้ว่า เนื้อความของสุบินกลอนสวดแต่ละส่วนที่รวบรวมไว้ที่หอสมุด
 แห่งชาตินี้ค่อนข้างตรงกันเป็นส่วนใหญ่ ฉบับที่มีใจความสมบูรณ์ที่สุดเห็นจะได้แก่ฉบับของ
 ชุนประสิทธิ์ เลขที่ ๒๕ นอกจากนั้นที่น่าสังเกตคือบางฉบับมีเรื่องอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย
 ทั้งที่เป็นสุภาสิต เช่น สุภาสิตสอนใจ สุภาสิตสอนชาย ปรมัตถธรรมสุภาสิต เป็นแบบ
 เรียนหรือเรื่องที่น่ารู้ต่าง ๆ เช่น จินตคามณี วิเคราะห์ศัพท์มคธ กฎหมายพยาน และเป็น
 นิทานทางศาสนา เช่นเรื่อง พุทโธ เป็นต้น จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่าเรื่อง สุบิน นี้
 คงใช้สวดควบคู่กับเรื่องอื่น ๆ ไปด้วย นอกจากนั้นข้อความค่อนข้างเรื่องที่ปรากฏใน
 ฉบับของชุนประสิทธิ์ เลขที่ ๒๕ ซึ่งกล่าวเป็นทำนองว่าการคัดลอกเรื่อง สุบิน นั้น
 ได้กระทำสืบต่อกันมา เพื่อมิให้เสื่อมสูญนั้นน่าจะทำให้สันนิษฐานได้ว่าเรื่อง สุบิน นี้
 เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมานาน ข้อความนั้นมีดังนี้

สุบินสิน'จบ พรวณามาร่วม จบลงเท่านั้น
 สัมมุคเลนบาง คางทางโลกิ ณะมีบหารมี รูปเซยินคามไผ่
 สุบินญกโมย แมร์เป็นคำไทย พระเจ้านันทูล
 สิบ ๒ กันไผ่ย หมี่ไทยเสอิมสุน พระเจ้านันทูล สอนลัทธิทั้งหลาย

ส่วนในค่านเนื้อเรื่องของกลอนสวดเรื่อง สุบิน ทั้งแปดฉบับนี้ เห็นได้ว่า
 ตรงกับหนังสือ สุบินคำกาพย์ ฉบับที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่คือ ฉบับที่กรมศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์
 เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ แต่มิที่ต่างกันเล็กน้อยคือกลอนสวดเรื่อง สุบิน ทั้ง ๘ ฉบับนี้

*คัดจาก กาพย์สวดเรื่องสุบิน ฉบับชุนประสิทธิ์ (อยู่) ให้หอสมุดแห่งชาติ
 เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๑ เลขที่ ๒๕ คู่ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัคที่ ๕๔

ไม่มีเรื่องราวของพระเจ้ากรุงสุโขทัยอย่างใน สุนิมคำกาพย์ เลย เป็นการพูดถึง
อย่างผ่าน ๆ เพียงว่า มีเมือง ๆ หนึ่งชื่อ สุโขทัย มีกษัตริย์ที่มีชื่อเสียงเลื่องลือปกครอง
นอกเมืองมีหมู่บ้านพราน จากนั้นก็เล่าถึงชีวิตของนายพรานและภรรยาไปจนจบ โดย
มิได้กล่าวว่กษัตริย์พระองค์นั้นได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับอะไรเลย คงข้อความตอนต้น
เรื่องที่ปรากฏในฉบับของขุนประสิทธิ์ ดังนี้

แต่ก่อนยังมี เมืองสุโขทัย นครนगरา
ทหารหาญเมือง ฉะเลียงหนักหน้า รัพันช้างม้า ทัดบือริวาน
นอกเมืองออกไป หนีไกลหนีไกล มีบ้านนายพราน
เป็นสวามังสงง เนื้อหนังกระดูก แคลวนมูพราน ยอมเอามาถ้วาย
นายพรานผู้นุ้ย ชอบอัญหุไสย คงไทยเป็นนาย
คุมไพร่พรานป่า ล่าเนื้อกวางทราย พรานผู้นาย คักเคอีนบ่อคลา

นอกจากนั้นที่ต่างออกไปอีกเล็กน้อยคือในกาพย์สวดเรื่อง สุนิม ทั้งแปดฉบับ
นี้ กล่าวว่านายพรานและภรรยาพากันไปเช่นสรวง เทวดาอารักษ์เพื่อขอมุตร ซึ่งใน
หนังสือ สุนิมคำกาพย์ มิได้กล่าวถึงเรื่องนี้กล่าวเพียงว่า เทวดาจุติมาปฏิสนธิในครรภ์
นางสุภาณี คงจะพิจารณาได้จากตารางเปรียบเทียบความแตกต่างข้างล่างนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*คัดจาก กาพย์สวดเรื่องสุนิม ฉบับขุนประสิทธิ์ (อยู่) ให้หอสมุดแห่งชาติ
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ เลขที่ ๒๕ คู่ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัคที่ ๕๘

ข้อความในภาพสวดเรื่อง สุนิน ทั้งแปดฉบับ	ข้อความใน สุนินคำกาพย์
<ul style="list-style-type: none"> - อยู่จำเนียรไผ่ นายพรานดูใจ คิคควายพิริยา จักไคร้มีลูก สิบวังฟังษา แดงเครื่องบูชา อารักทั้งหลาย - ปลุกสวรเพียงตา ยักเครื่องบูชา ที่ชื่อล่ว้าย เทวาอารัก มุ้ใจทั้งหลาย ซ้อมีลูกหย ค่นนึ่งโสภา - บูเชสคลับ ด้วเมียงจิงกลับ มายังเคหา 	<ul style="list-style-type: none"> - นางนาฏสุภาคี อยู่ด้วยสามี ไม่ช้าไม่นาน เทพบุตรจติ แต่ห้องวิมาน จากสวรร์คั่นคาล มาจับปฏิสนธิ

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า เรื่องพระเจ้ากรุงสุโขทัยที่มีกล่าวในสุบินคำกาพย์ ฉบับที่ผู้วิจัยศึกษานั้น น่าจะเป็นเรื่องที่แต่งเติมขึ้นเพื่อให้การบวชพระของสุบินดูมีความหมาย ยิ่งขึ้น^๑ ส่วนเรื่องการเช่นสรวงเทวดาเพื่อขอมุขของนายพรานและภรรยาที่ไม่มีกล่าวในสุบินคำกาพย์นั้น อาจเป็นเพราะเรื่องราวตอนนั้นขาดหายไปจากสำนวนที่เป็นต้นฉบับของสุบินคำกาพย์ ก็เป็นไปได้

๑.๒ สุบินกลอนสวคณัมท้องถื่นภาคใต้

สุบินกลอนสวคณัมท้องถื่นภาคใต้ เท่าที่มีหลักฐานปรากฏและมีผู้กล่าวถึงคือ ฉบับต่าง ๆ ที่พบที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพังงา ดังรายชื่อต่อไปนี้

- จังหวัดนครศรีธรรมราช - ๑. สุบินสำนวนเก่า ฉบับของพระครูวินัยธร วัชชายนานา
 - ๒. หนังสือบุค สุบินกุมาร ฉบับของนางสาวดวงศรี พาหนะ
 - ๓. หนังสือบุค เฉรสุบิน ฉบับของนายสมปอง ภักดิ์กิจ
 - ๔. หนังสือบุค สุบินกุมาร ฉบับของนางสาวชีพ ช่วยชู
 - ๕. สามเฉรสุบิน ฉบับที่รวบรวมโดยนายพลอย รัตนบุปผา
 - ๖. นิทานสุบิน ฉบับที่นายชื่น สุพรรณพงศ์ จัดพิมพ์เมื่อ

พ.ศ. ๒๕๑๔

สุบินสำนวนต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ฉบับที่ปรากฏหลักฐานทางลายลักษณ์ที่สมบูรณ์ที่สุดคือ สุบินสำนวนเก่า ฉบับของพระครูวินัยธร วัชชายนานา ซึ่งเป็นฉบับที่มีเนื้อหาและสำนวนภาษาค่อนข้างตรงกับ สุบินคำกาพย์ ฉบับที่ผู้วิจัยศึกษานี้เป็นส่วนใหญ่^๒ แต่ก็มีบางตอนที่แตกต่างกันไปบ้าง เช่น ตอนที่บรรยายถึงการเล่น นมยานตีเก็ง สังเกตได้ว่าสำนวนการประพันธ์แตกต่างกัน และตอนจบเรื่องซึ่งจบลงด้วยเนื้อหาที่แตกต่างกันมาก จึงจะพิจารณาได้จากตารางเปรียบเทียบข้างล่างนี้

^๑ตามท้องเรื่อง สุบินคำกาพย์ พระเจ้ากรุงสุโขทัยทรงอุปการะในการบวชพระของ สุบิน และทรงรับเข้าเป็นนาคหลวง

^๒ดูรายละเอียด การเปรียบเทียบสำนวนที่คล้ายคลึง ของสุบินคำกาพย์ และสุบินสำนวนเก่า ได้จากบทที่ ๒ หน้า ๒๒

สุบินสำนวนเก่าของพระครูวินัยธร	สุบินคำกาพย์ฉบับที่กรมศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘
<p>๑. ตอนที่บรรยายถึงการเล่น นมยานตีเก็ง</p> <p>- จักหญิงมีเนื้อ ที่ลำพุ่มพัว เต้านมยานยาน นุ่งผ้าโจงกระเบน ให้ออกเล่นงาน แต่เหล่านมยาน ระโยงโคงเตง</p> <p>- เค้นตามกันเล่น โลกโลกเต้นเต้น คบมือท่าเพลง ส่วนนมพราบพราบ คนให้เครงเครง ชื่อว่าตีเก็ง อย่างนี้แลหนา</p>	<p>- นมยานตีเก็ง แอนอกยกเคลง แคลงพิคปักมือ ตีกันแปะแปะ เงะเงะงัดงือ ฝูงคนให้ชื่อ ถึงสนั่นหวั่นไหว</p>
<p>๒. ตอนจบของเรื่อง</p> <p>- สุบินสำนวนเก่าจบลงเมื่อนางสุภาวดีสิ้นชีวิตและพระสุบิน ได้จัดการเผาศพมารดา จากนั้นผู้แต่งบอกถึงสาเหตุของการ แต่งหนังสือเรื่องนี้ และกล่าวออกตัวไว้ในตอนท้ายถึงข้อความ ต่อไปนี้</p>	<p>- สุบินคำกาพย์จบลงด้วยการเล่าถึงเจ้ากรุงสวางดีที่ว่า เมื่อสิ้นพระชนม์ แล้วไปเกิดบนสวรรค์ ส่วนพระสุบินนั้นเมื่อสิ้นชีพแล้วก็ถึงซึ่งความ หลุกพัน ถึงข้อความต่อไปนี้</p>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุนีนส่วนนเกำของพระครูวินัยธร	สุนีนคำก่ำพ่ยฉบับที่กรมศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘
-------------------------------	---

จุกเพลิงเผาศพแล้ว
 คางคนกลับเคหา
 จบเรื่องสุภาคี
 จะวานารุพัญ
 คูชาญุเจ้าของ
 ไปหายานปริศนา

 คูชาญุประคิษฐ
 คีนีแหละทานอา
 คูชานั่งคิกทำ
 ปรีชาของซาเบา

 ครันซาไม่ทำไซร
 ผู้มีปรีชาชาญ

จิตตองแ้วคังปรารธนา
 รุงเซำมาคัมชำคุดลัน
 กิ ษ คิลงเพียงนัน
 กียักยาวเนือควำมไป
 คิคตริกครองอยู่นชำ
 มาทำบุคสรำงนิทาน

 คิคแ่งเรื่องสุภำ . . .
 ไคเรื่องมำค่นอกเซำ
 ค่ำขอมุใส่แอบสำเนำ
 เอำค้ำไคโมสุคี

 จะชคใจแกลुकหลาน
 ฉำนขอโทษไคไปรกเอย

เจำกรุงสำวคีติ
 ไปเลคยงเมืองฟำ
 ปรุ่กอบไปควยพิมำน
 สุกจะรำมำรำพัน

 เสำยรมยสมบคิตพิพย
 เจำสุนีนบวชุเป็นชี่
 กัมจิตสุสุขสถำน
 อุบโมยเหมือชวำล่ำ
 เพลิงประหารผลำญสิ้นหมค
 กรรมไม่มีพิ้วพัน
 พุนชำคิขรำทุกช
 สุกจะรำเรื่องวิคถำร

ลีนชีวิมัยมรณำ
 เกษมสุขทุกนวันคร
 หมูปริวำรหมำกอนันค
 ไทเสร์จลันกระบิลมำ

 สุกจะหยิบมำวำที
 ไทสำเรจทงชรำมำ
 โคยบูรำนทำนกลำวมำ
 เทียนค้ำมไว้ลันสำน่ำมัน
 บปรำกฏอันไคนัน
 เกิดคัมชันธสุขสำรำญ
 มรณะภัยอันกั้นค้ำร
 พระนฤพำนให้ลันน่ำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในเรื่องสำนวนการประพันธ์ที่แตกต่างกันในบางตอนของ สุบินสำนวนเก่า และ สุบินคำกาพย์ ที่ผู้วิจัยหยิบยกมานี้ ชวน เพชรแก้ว ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

อาจเนื่องมาจากการคัดลอกต่างครั้ง หรือจากคำบอกเล่าหรือการท่องจำ ซึ่งอาจจะมึนคิดเพี้ยนไปบ้าง ส่วนตอนจบที่แตกต่างกันนั้นอาจจะเนื่องมาจากการแต่งซ่อมเสริมเข้าไป . . .^๑

ส่วน สุบิน ส่วนอื่น ๆ ที่พบที่จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ภาควิชาภาษาไทย และหน่วยประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช เคยเก็บรวบรวมไว้หลายสำนวน แต่ปัจจุบันไ้คืนเจ้าของไปหมดแล้ว^๒ จึงเป็นที่น่าเสียดาย ที่ผู้วิจัยมีอาจคิดคามไปศึกษาต้นฉบับของสุบินสำนวนต่าง ๆ (๒-๖) เหล่านี้ได้ อย่างไรก็ตาม ชวน เพชรแก้ว ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือเหล่านี้ไว้ว่า

ฉบับที่มีสำนวนคล้ายคลึงกันมากที่สุดคือฉบับของนายชื่น สุพรรณพงศ์ กับ สุบินกุมาร ฉบับของนางสาวชีพ ชวยชู และสุบินสำนวนเก่าที่คณะพรอม ๗ นคร จัดพิมพ์ ส่วนฉบับที่มีสำนวนแปลกที่สุดคือ ฉบับของนางสาวผ่องศรี พาชนะ กล่าวคือน่าจะเป็นสำนวนหนึ่งต่างหากที่แต่งขึ้นโดยอาศัยเค้าเรื่องเดิม นอกจากนี้ฉบับของ นายพลอย รัตนบุปผา ก็เป็นอีกฉบับหนึ่งที่มีเนื้อหาตอนปลายน้อยกว่าฉบับอื่น ๆ และมีบางส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นบ้างเล็กน้อย^๓

^๑อ้างแล้วในบทที่ ๒ หน้า ๗.

^๒ผู้วิจัยได้รับคำบอกเล่าจากนายวิเชียร ๗ นคร และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช เมื่อครั้งเดินทางไปศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง สุบิน ที่จังหวัด นครศรีธรรมราช ในเดือนธันวาคม ๒๕๒๔

^๓วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, สุบินสำนวนเก่า, (กรุงเทพมหานคร : อักษรสัมพันธ์ ๒๕๒๐), หน้า ๒.

นอกจากนั้น ชวน เพชรแก้ว ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

นอกจากที่ค้นพบ ๒ ส่วนนั้นแล้ว คาดว่ายังมีหนังสือสุบินส่วนอื่น ๆ อีกมาก
เท่าที่ทราบก็มีอีกมากหลายส่วน เช่นที่อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช อำเภอ
รอนพิบูล อำเภอชะอวด และอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงน่าจะ
จะเป็นเครื่องยืนยันได้แน่ชัดว่าหนังสือสุบินต้องมีแพร่หลายในเมืองนครศรีธรรมราช
มานานแล้ว แต่จะให้ยืนยันแน่ชัดว่าเริ่มมีเมื่อใดนั้น คงจะต้องศึกษาคนควา
กันต่อไป

ที่น่าสนใจก็คือ สุบินส่วนหนึ่งที่พบที่จังหวัดพังงา ซึ่งเป็นของนางเชื่อม เพิ่มลาภ
แห่งอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา นั้น ก็มีข้อความบางตอนที่เหมือนกับสุบินส่วนเก่า
ฉบับของพระครูวินัยธร วัชชายนานา มาก และบางตอนก็แตกต่างออกไป ดังนี้

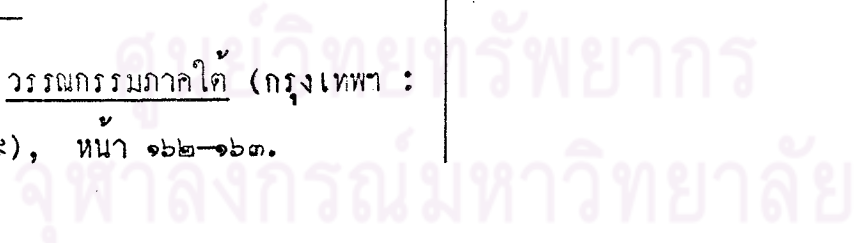
ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, สุบินส่วนเก่า, (กรุงเทพมหานคร :
อักษรสัมพันธ์ ๒๕๒๐), หน้า ๒.

๑. ข้อความที่เหมือนกัน เช่นตอนที่ห้ามศพนายพรานไปยังป่าช้า นางสุภาศรีร้องไห้ว่าพันอยู่กับศพ ดังนี้

สุบินส่วนหนึ่งที่พบที่จังหวัดพังงา	สุบินส่วนที่แก่นับของพระครูวินัยธร
<p>นางพรี่มว่าวุ่นวาย โอ ๆ พอหูหนว อยิงช่ายเกินตามหลัง ครั้นไปถึงป่าช้า สามรอบแล้ววางลง ยกสบเข้าใส่เมรุ ถวายทานแก่พระสงฆ์ ครั้นแล้วเนนหาคอน จุกไฟใส่พื้นตึก คนยืนหวั่นชาม พระเพลิงก็ไหมสบ แดงตัวขึ้นระทา</p>	<p>นางปล้ำว่าวุ่นวาย โอโอพอหูหนว หมิงช่ายเกินตามทาง ครั้นไปถึงป่าช้า สามรอบแล้วปลงลง ยกศพเข้าในเมรุ ถวายทานแก่พระสงฆ์ ครั้นแล้วเนนหาคอน จุกไฟใส่พื้นตึก คนยืนหวั่นชาม ศพไหมเป็นผุยผง แดงตัวขึ้นระทา</p>
<p>จะขอตายไปคามฉัว มาเอาเมียไปค้ำยทรา เหยียบใบยางตั้งฉา ๆ อุตุระมาเวียรเมน คนมันคงอยู่ในเกน ตั้งเหมือนบนเชิงสะกอร แจกสบงและจิว หึ่งเนือปลากับเข้าสาร พระเพลิงลุกขึ้นพลาม ๆ สามที่แล้วอยู่รักษา ก็กลบค้ำยามสนธิยา จุกคอกไม้ให้คนดู</p>	<p>จักขอตายไปคามฉัว มาเอาเมียไปค้ำยทุณา เหยียบใบยางตั้งฉาฉา อุตุระวัฏรอบเหลี่ยมเมรุ คนมันคงในกะเกณทิ ตั้งเหนือพื้นเชิงตะกอน แจกสบงและจิว หมอชาวปลามาอาราม พระเพลิงลุกขึ้นพลามพลาม สามที่แล้วอยู่รักษา พอค้ำลงขอบเวลา จุกคอกไม้ให้คนดู</p>

*ประทีป ชุมพล, วรรณกรรมภาคใต้ (กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๖๒-๑๖๓.

๒. ข้อความที่แตกต่าง เช่น ตอนที่เจ้าสุบินชี้แจงถึงเหตุผลของการบวช ถึงแม้เนื้อหาจะใกล้เคียงกัน แต่ส่วนงานการประพันธ์ค่อนข้างจะแตกต่าง ดังนี้

สุบินส่วนงานที่พบที่จังหวัดพังงา	สุบินส่วนงานเก่าฉบับของพระครูวินัยธร
<p>- กล่าวถึงผลเสียของการไม่ได้บวชเท่านั้น</p> <p>เจ้าว่าแม่ชา ผูกคนเกิดมา บุญกระสือรี ยอมหลงวนเวียน อยู่ควยโลภภัย ลูกไม่โยคี หวังจิตรคิกหวัง แม่นึกควารัก เสมือนหนึ่งแม่ซึก ให้อูกคิดบวง มีเมียมีลูก มีทรัพย์ยุคหนุง แกลวนจะหวง ยากที่จะอุปประโหมย อนึ่งแม่ทัษ มีใทอยู่วัด ลูกแค้นซัดใจ จะกูเยี่ยงพราน เขาการอะไร เป็นคนหลงไหล ถือฉิกมิจฉนา ไม้รูอนิจจัง ไม้รูพุทัง ทำมังสังฆา รูแแต่จะฆาสัตว์ สร้างกรรมเวรา ครันสิ้นชีวา ลงนรกหมกคน</p>	<p>- กล่าวถึงผลเสียของการที่ไม่ได้บวชและผลดีของการบวช</p> <p>แม่เอยอนิจจา ตัวเราเกิดมา ซาคิน้อปรีย เป็นวงศ์คนพาล พรานป่ารวาวิ คีลทานุบารมี มีไถ่นำพา รูแแต่แสวงลาภ เขาคำทำบาป ลาเนื้อเปือปลา ครันตายจากคน ยากทนเวทนา ในขุมนรกา ลูกคิกสากลัว ลูกคิกจักเพียร บวชตัวเลาเรียน พระไตรสรณาคม แทนคุณมารดา คาชาน้ำนม เชื้อแม่ชื่นชม ในผลคีลทาน แม่จงตั้งใจ บวชตัวลูกไว้ใน สำนักอาจารย์ แม้นตายมิไป สูทองนรกานต์ จะไถ่วิมาน รุงเรื่องเมืองสวรรค์ เกิดชาติใดโค ไมเป็นเชื้อใจ เหมือนอยู่ทุกวัน แม่จามีทรัพย์ นับโกฏิอนันต์ หังยาแพพรพรณ ซางมาซาคน</p>
<p>* ประทับใจ ชุมพล, <u>วรรณกรรมภาคใต้</u>, หน้า ๑๖๓.</p>	

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากข้อความที่เปรียบเทียบนี้ น่าจะสันนิษฐานได้ว่า สุนิบทั้งสองส่วนนี้น่าจะคัดลอกมาจากต้นฉบับที่มีความเดียวกัน แต่ที่แตกต่างกันในบางตอนก็คงเป็นเพราะต้นฉบับที่คัดลอกอาจชำรุด จึงต้องแต่งเติมขึ้นเพื่อให้ความตอนนั้นสมบูรณ์ก็เป็นได้

อย่างไรก็ตามเนื้อความของสุนิบส่วนหนึ่งที่พบที่จังหวัดพังงาก็ไม่สมบูรณ์เท่า สุนิบส่วนนอกฉบับของพระครูวินัยธร จึงน่าจะสรุปได้ว่าเรื่อง สุนิบ ที่แพร่หลายมากในภาคใต้นี้ ฉบับที่มีใจความสมบูรณ์ที่สุดคือ ฉบับของพระครูวินัยธร วัดชายนา หรือที่เรียกกันว่า สุนิบส่วนนอก นั้นเอง และคงจะเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายจนกลายเป็นหนังสือแบบเรียนครั้งที่ ชวน เพชรแก้ว กล่าวไว้ว่า

สุนิบส่วนนอกนั้นเป็นหนังสือแบบเรียนครั้งยังใช้หนังสือบทหรือสมุดข่อยกันอยู่ เป็นหนังสือที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมาก กุลบุตรรุ่นปู่ รุ่นตา โดยมากเคยอ่านหนังสือสุนิบกันทั้งสิ้น*

เมื่อเป็นเช่นนี้เรื่องสุนิบจึงเป็นที่จกจำกันอย่างแพร่หลาย อาจมีการแต่งเติมเสริมต่อบ้าง เพื่อใช้ในการสวดหรืออาจจกจำจนกลายเป็นนิทานเล่าคึกปากคอ ๆ กันไปจนแพร่หลายไปทั่ว ดังที่ปรากฏหลักฐานดังกล่าวแล้วก็เป็นได้

๒. แหล่งอันสงส์การบวชเรื่อง เนรสุนิบ ของจังหวัดชลบุรี

เรื่อง สุนิบ นี้ นอกจากปรากฏในรูปแบบของกลอนสวดแล้ว ยังปรากฏในรูปแบบของแหล่งอีกด้วย แหล่งประวัติอันสงส์การบวชเรื่อง เนรสุนิบ นี้ ใช้แหล่งควบคู่กับแหล่งหาขวัญนาค ทั้งที่ กิ่งแก้ว อัดดาร ใ้ข้อธิบายไว้ในหนังสือวรรณกรรมจากบ้านใน ดังนี้

*วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, สุนิบส่วนนอก, หน้า คำนำ.

แง่ที่สำคัญอีกแง่หนึ่งที่ขาดเสียไม่ได้สำหรับเหล่าท้าววิญญูนาครก็คือ การแสวงหานิสงส์ของการบวช มุ่งสู่การสงเคราะห์ตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ร้อนเป็นชั้น ๆ ไปจนถึงขั้นสูงสุดเป็นโลกุตระ ทั้งนี้อาศัยการเจริญ ศีล สมาธิ และปัญญาเป็นหลักใหญ่

พิธีการเหล่าวิชานี้ นับว่าเป็นการแนะนำที่แนบเนียนดีมากสำหรับผู้ที่จะไปบวช แนะนำทั้งวิธีการปฏิบัติตัว เช่น ในค่านิจวัตรประจำวัน จรรยา มารยาทในสังคม ตลอดจนการศึกษา ค่านิยม และปฏิบัติ บางครั้งก็มีนิทานอุทาหรณ์ประกอบ ที่เป็นที่ยอมรับมากก็ได้แก่ เรื่องสามเนรสุบิน ซึ่งคัดสรรใจบวชเพื่อหลีกเลี่ยงจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตอันเป็นอาชียของบิคา มารคา เป็นเรื่องที่น่าทึ่งเหลืออาจขยายความให้ผู้ฟังเห็นจริงและสะท้อนอารมณ์ได้หลายแง่ ตั้งแต่ความเขาวัววัยของสามเนร ความเคียดแค้นในการออกบวช ความทรามานของบิคา มารคา ในนรก ตลอดจนอนิสงส์ของการบวชที่สามารถช่วยผ่อนคลายความทรามานนั้น ๆ ได้

เหล่าประวัติด้านนิสงส์การบวชเรื่อง เนรสุบิน ที่พบที่จังหวัดชลบุรีนี้ ผู้แปลคือ นายเนียง บริสุทธิ ซึ่งมีอาชีพเป็นชาวนา และเป็นหมอชวีญู ชำนาญในการแปลเป็นพิเศษ เป็นที่รู้จักดีทั้งในอำเภอและต่างอำเภอ เนื้อความแปล มีดังนี้

(ท่านองพจน) จะกล่าวกลอนสอนพ่อนาค แดพ่เป็นหลักบำรุงสีกทาง พอตั้งใจมั่นหวังจะบรรพชา พอจงอุทิศกำหนดใจใน เป็นเรื่องนิพนธ์ ผมจะค้นมากล่าวเป็นข้อเค้าคำชวนไข มีมูลเหตุเทศนาใน อรรถาธิบายตามพระบาลี การบรรพชาที่แท้และเป็นของแท้ ไคแทนคุณพ่อคุณแม่เมื่อท่านม้วยเป็นผี พอแม่มีสุขก็เพราะว่าลูกทำดี ตัวอย่างนั้นมีผมจะเล่าให้ฟัง เรื่องเนรสุบินถือศีลสิบตัว เขาก็ลือกันทั่ว ผมจะยกตัวอย่างมาเป็นข้อสมมุติ พุทธภูมิ กง พระทานเทศน์ไว้เป็นข้อแนะนำ ว่าพ่แม่เป็นพรานล่าสัตว์ชู้ชา ทำแต่ป่าไปวันก็ยั้งคำไม่รู้จักประมาณบุญทานแลไม่ทำ พอชอกางไม่ทำ ทำแต่ป่าไคกับชีโวไปคกลงนรก โภกใหม่หมกอยู่นานอีกไซ เหลือแต่มารคาเป็นรมโพธิ์ นึกในมโนว่าอาตมา พ่แม่ของเราเป็นพราน ล่าสัตว์ไม่ดี ก็ทานไม่คิดปราณีทำแต่ป่าณา พระทานว่าเอาไว้ คอไปวันข้างหน้า ก็จักต้องโศกโศกกลางไปคกโลกกันดี จึงไคหนีแม่ ออกบวชเป็นเนร มีไคทำกรรมเวรมาแต่ในวันนั้น แลหว่างทางฝ่ายมารคา อยู่มาไม่นานข้างยมบาลมีกรวจบัญญัติ ถ้าใครทำชั่วให้นำตัวมา พิจารณาตัดสินคดี ใครทำร้ายให้นำไปเมืองผี ใครทำดีให้นำขึ้นสวรรค์

* กิ่งแก้ว อัครดากร, วรรณกรรมจากบ้านใน เอกสารนิเทศการศึกษา, ฉบับที่ ๑๑๓.
(กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๓), หน้า ๒๓.

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒-๒๓.

ฝ่ายนายนิรมบาลก็อ่านพบชื่อ หญิงหนึ่งท่านเชื่อทั่วแต่ชั่วช้า จึงมาจงน่านำตัว
 เอามา มาพิจารณาคัดลั่นคดี นางเห็นแปลวไฟที่ไหม้หูสั่วตัว สีเหลืองจรัสเหมือน
 อย่างลูกข้านี้ จีวรของลูกโคพันผูกฤดี บุญของเราที่ลูกโคบวชเป็นเณร จึงยก
 กองบุญและกรรมพุทธุฎกียา ยกเรื่องบรรพชา ซึ่งของให้ เห็น ว่าลูกของข้าโค
 บรรพชาเป็นเณร หลบหนีหนีเวรมาเมื่อวันวาน เมื่อเช้าขี้เก็กุ๊กกั้วมลทิน ก็แค
 ว่าเณรสุมินลูกนอยของฉัน มีจิตใจกล้าศรัทธาฉัน สุกแล้วแต่ทานจะกรรมัง

ฝ่ายยมบาลเห็นกาลทุกสิ่ง ความขอเท็จจริงที่นางกล่าวมา ก็ว่าลูกของเขาได้มี
 ใจศรัทธา และได้บรรพชาโคจรโคผากยนิคี จึงยกโทษให้กลับไปเมืองมนุษย์
 เวนนั้นก็สิ้นสุกลงแต่วันนี้ อุดสาห์ทำบุญให้ค่าจุนชีวิต ชาติหน้าชาตินี้คงจะสุขสบาย
 สามเณร เมื่อเขาเกณฑ์บวชพระ กวญจิตมานะที่คนเลื่อมใส ช่วยพอของคนไหน
 อบายชั้นสุนภาลัยวิมาน (คร)

เรื่องเณรสุมินจบสิ้นกระแสร บวชเณรช่วยแม่สมอุทธาทรณ์ บวชพระช่วยพ่อสืบ
 ต่อเป็นตอน ขอจบสุนทรเรื่องเณรสุมิน

เห็นได้ว่านิทานเรื่อง เณรสุมิน นี้ เป็นเรื่องเดียวกับ สุมินคำกาพย์ นั้นเอง
 เรื่องแปลประวัติอานิสงส์การบวชนี้ ชวน เพชรแก้ว ได้ตั้งข้อสังเกตว่าอาจจะรับเค้า
 เรื่องมาจากกรุงเทพฯ โดยพิจารณาจากข้อสันนิษฐานของเบญจวรรณ สุนทรากุล
 ที่ว่าเรื่องสุมินนี้จะแต่งในสมัยอยุธยาตอนปลายหรือรัตนโกสินทร์ตอนต้น^๒ ซึ่ง ชวน เพชรแก้ว
 คิดว่าข้อสันนิษฐานนี้แสดงให้เห็นว่า เบญจวรรณ สุนทรากุล เชื่อว่าเรื่องสุมินเป็นผลงานที่
 แต่งในภาคกลาง เช่นเดียวกับ สุธิวงค์ พงศ์ไพมูลย์ ที่จัดเอาเรื่องสุมินส่วนวนเก่าทาง
 ภาคใต้เป็นเรื่องที่ไต่เค้าโครงไปจากภาคกลางเช่นกัน

นอกจากนั้นข้อความในบทแปลที่ว่า "ตัวอย่างนั้นมี ผมจะเล่าให้ฟัง เรื่อง
 เณรสุมินถือศีลสืบตัว เขาก็ลือกันหัว ผมจะยกตัวอย่างมาเป็นข้อสมมุติพุทธุฎกียา
 พระท่านเทศน์ง ไว้เป็นข้อแนะนำ . . ." นี้ก็แสดงให้เห็นว่าเรื่องสุมินนี้แพร่หลาย
 ในภาคกลางด้วย มิใช่เฉพาะภาคใต้เท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่าแปลประวัติอานิสงส์
 การบวชเรื่องเณรสุมิน ฉบับที่พบที่จังหวัดชลบุรีน่าจะได้รับอิทธิพลจากสุมินกลอนสวด

^๑ กิ่งแก้ว อัครดาการ, วรรณกรรมจากบ้านใน, หน้า ๔๓๕-๔๓๖.

^๒ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, สุมินส่วนวนเก่า, หน้า ๕.

ที่แพร่หลายมานานทั้งในลักษณะกลอนสวดและแบบเรียน และอาจจะเป็นฉบับที่แพร่หลายในสมัยรัตนโกสินทร์นี้เอง นอกจากนั้นการที่ผู้แต่งกล่าวว่า "พระท่านเทศน์ไว้เป็นข้อแนะนำ" นั้น ก็น่าจะแสดงให้เห็นว่า ผู้แต่งก็อาจเคยฟังพระเทศน์เรื่องสุบินประกอบ การเทศน์เรื่องอนิสงส์บรรพชามาก่อนหน้าแล้ว ดังนั้นเมื่อตนจะแต่งทำขวัญนาค จึงนำนิทานเรื่องสุบินมาเล่าประกอบการแต่งด้วยเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้เกิดความศรัทธาในเรื่องการบวชมากขึ้นก็เป็นได้

๓. นิทานเรื่องสุบินทกุมารและพรานถือศีล

นิทานเรื่องสุบินทกุมารและพรานถือศีลนี้ เป็นนิทานที่อยู่ในกลุ่มนิทานเขมรหรือนิทานที่รวบรวมได้จากชาวบ้าน ตำบลพงสวาย หมู่ที่ ๓-๖ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งวิภา กงกะมันท์ เป็นผู้สำรวจและได้นิทานกลุ่มนี้มาเมื่อเดือนเมษายน ๒๕๑๕ นิทานเรื่องสุบินทกุมารนั้น ผู้เล่าคือนางสุภาพ ศรีสมุทรนาค อายุ ๖๓ ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีอาชีพจักสาน ส่วนนิทานเรื่องพรานถือศีลนั้น ผู้เล่าคือนายบุญเลิศ พันทิมทอง อายุ ๔๗ ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เช่นกัน มีอาชีพช่างไม้ ได้ถึงแก่กรรมแล้ว นิทานทั้งสองเรื่องนี้เป็นนิทานเรื่องเกี่ยวกับสุบินคำกาศพย์ แต่มีความผิดเพี้ยนไปในส่วนปลีกย่อย ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นเพราะผู้เล่าจำเรื่องในตอนนั้น ๆ ไม่ได้ถนัดจึงแต่งเติมขึ้นเองบ้าง ดังจะเห็นได้จากเรื่องราวที่คัดลอกมาดังนี้

นิทานเรื่องสุบินทกุมาร

ครั้งหนึ่งมีพราน ๒ คนผิวเมื่อยากจน อาชีพยิงสัตว์ล่าสัตว์มาเป็นอาชีพ ที่อยู่อาศัยเขาก็แก่เขาก็กินเสียขายเครื่องมือทำอะไรไม่เราจึงจะมีลูกสัก ๑ คน ได้เอาไว้รับสมบัติเครื่องมือของเรานี้ ก็มันกันอยู่ ๒ คน รอนถึงเทวดา จึงให้สุบินทกุมาร เขามาสูในครรภ์ของพระนาง เมื่อพระนางนั้นอยู่มาไม่นานก็ พระนางนั้นก็ยังไม่ทันจะคลอดก็หอรอก ตัวก็ตาย พรานเมื่อตายก็ไปตกทุกขเวทนา อยู่จนหนอนนี้มากิน จนตัวโตเท่าลำตาลก็ตกไปอยู่ถึงเดรเทวที่ตนนั้น พรานนั้นก็ โอคโอยโหยหวลอุคอยากลำบากยากเย็นเหลือที่จะประมาณ จึงได้นึกถึงบุตรในครรภ์ของภรรยาว่า ลูกของเราจะเป็นชายหรือหญิงเมื่อเกิดมาแล้ว ถ้าเป็นชายก็ขอให้มาช่วยพ่อด้วยเถิด พ่อใดทุกข์กว่าลำบากเหลือเกิน เมื่อพระนางคลอดลูกออกมาก็เป็นชายนางก็ถือคติใจว่า เออจะได้รับสมบัติแทนพ่อเจ้าจะได้หา เลี้ยงแม่ต่อไป เมื่อแมคคิออย่างรู้ได้แล้วก็จึงไคกลอมเกลี้ยงเลี้ยงมาจนเคิบใหญ่ เคิบใหญ่แม่ก็สอนให้ไปยิงธนู ไปล่าสัตว์ ฝ่ายลูกนั้นก็ไมยอมทำ กลัวบาปกลัวกรรม

แมกก็เลยตั้งชื่อให้ลูกนั้นว่า เจ้าจิ้งชื่อสุบินทุกมารเสียเถอะอะไรก็ไม่ทำ กสขณ
บาปกรรม อยู่ต่อมาแมกก็โกรธก็ขับไล่ไปอาศัยอยู่ที่วัด อาศัยวัดอยู่ที่จึงขอ
สมภารบวชเป็นเณร ที่นี้สมภารก็บอกว่ายังไม่ไฉยยังไม่ได้รับอนุญาตมาจากบิคา
มารคา จะมาบวชอยู่ในพระพุทธรักษาสนาไม้โคตรอก ต้องไปบอกบิคามารคาเสียก่อน
จึงจะมาอุปสมบทเป็นสามเณรได้ ที่นี้ฝ่ายสุบินทุกมารนั้นโคฟงคำของอาจารย์ว่า
คังนั้นก็ขอลอกไม้ธูปเทียนมาจากวัดมาขอขมาแมลาตัวอุปสมบท แมกก็โกรธหันหลัง
ให้ว่าโอมมีลูกก็หวังที่จะโคฟง เจ้ากลับจะหนีเอาตัวรอดเช่นนี้ ไปเสียแมไม่
โยคีทรอกลูกอยู่ข้างนั้นะไปเถอะ แมจะอยู่ตามยถากรรมของแม ที่นี้ต่อมาสุบิน
ก็โคยีนแมพูดอยู่ข้างนั้นก็ไปไป ก็ไปบอกอาจารย์บอกว่าแม่ให้บวชแล้ว ที่นี้อาจารย์
ก็บวชให้ อยู่มาสามปีนางนางนั้นก็คอยมากขึ้นพินก็ไม่มีคนจะทัก น้ำไม่มีคนจะ
คักให้ ที่นี้ออกไปหาพิน ไปคักน้ำเก็บผักความประสาคนแก่ ไปไปก็มีเหวดคาอาเพศ
มาไหว เออนางนี้โบายบพยามชามากนัก อยายยังงั้นเลยเราคองกลบันคาลให้
นางเนี้ยหมคกำลังออนเปลี่ยเปลี่ยลง ไคนอนหลับลงตรงนี้ เมื่อคิคอย่างงั้นแล้ว
เหวดคาก็จึง ไค อา คลใจของนาง นางก็หลับเคลิ้มไปก็ไคนิมิตร
ฝันไปว่าออ เรามีเวรกรรมมากมายใหญ่โต ไปถึงสูถึงนรก มีโคชันไปสวรรค์
ที่นี้ก็ถึงถึงลูกว่า เออ ลูกเราจะไปคคทุกขโคยากลำบากยังงั้นก็ไมรู้ ที่นี้ก็มี
ยมพบาลเขาค็ว่า เออนางนี้มีโคทำบุญอะไรเสียเลย เราจะคองเอาไปโยน
ใสในกระทะทองแดงเสียเถิด เพราะโบายบพยามชามากนัก คิคแล้วก็จึงอุม
นางไปจะโยนลงในกระทะ เมื่อนั้นเณรนั้นก็จึงเกินยามมาให้เห็นชายฉาวเหลืออง
ที่นี้พอนางเห็นชายฉาวเหลือองของเณรก็คิคโคจึงบอกแกยมพบาลว่า ออข้าพเจ้า
ยังมียังโคทำบุญไว้บ้าง เล็กน้อยคือบุตรของข้าพเจ้าโคบวชเป็นเณรอยู่ที่วัด จบ

นิทานเรื่องพรานถือศีล

ที่นี้ก็มีเรื่องพราน มีนายพรานครอบครัวหนึ่งแกก็ล่าสัตว์คคชีวิตเป็นอาชีพอยู่
เสมอทุกประจำวันไปเลี้ยงครอบครัว ที่นี้นายพรานคนนั้นก็ล่าสัตว์ไปมีลูกชาย
คนหนึ่งก็โต โตประมาณ ๑๕ ขวบโคประมาณ ก็โตแล้วที่นี้ก็ได้ไปเที่ยวไปอะไรไป
ก็ไปเจออะเพื่อนเป็นเด็กวัด ๑ คน ก็เลยไปเที่ยวคุยกับท่านอาจารย์ที่วัดนั้น
ท่านอาจารย์ก็เห็นเป็นเด็กรุนเดียวกัน ก็บวชเณรให้พร้อมกันนะ อาจารย์
ก็ชวนเด็กคนนั้นก็บอกว่าคองมาตามพ่อลูกอน ก็กลับมากลกลับมาถามพ่อกว่า
จะขอบวชเณร พอกับบอกว่าชวชไม้โคณะคองไปฆาสัตว์ควยกันทำมาหาเลี้ยงชีพ
จะไปบวชเณรทำอะไรกัน นายพรานก็ไม่รู้จะพูคยางงจนลูก ลูกก็อ้อนวอน

คัดจากนิทานพื้นบ้านของตำบลพงสวาย อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
พิมพ์ใน "รายงานผลการวิจัยโครงการรวบรวมและศึกษานิทานพื้นบ้าน" ของวิภา
กนกะนั้นท์ หน้า ๒๑๖-๒๑๗.

เมื่อก่อนนอนให้เลิกฆ่าสัตว์ตัดชีวิต นายพรานก็ไม่ยอมต่อมาก็พูดว่าลูก เอาละ ถ้าจะไปบวชเนรก็คงหักพอคัดแม่กันค้ำคูกกันทั้งหมด ที่นี้ต่อมาลูกชายก็หนีไป บวชเนรจนได้ ก็เหลือนายพรานกับเมียของแก ๒ คน ก็หาเลี้ยงชีพด้วยการล่า สัตว์ เลื่อยไปไม่มีคนหาบูนุสนทานกับใคร ก็ต่อมาที่นายพรานก็ได้ออกป่าคนเดียว ออกป่าไปคนเดียวลล่าสัตว์ไปอะไรไปไต่มาที่มากุเลียงครอบครัว ก็เลยเหลือแต่เมีย เมียก็ไม่ได้ออกล่าสัตว์ด้วยวันนั้นก็ไปหาฟันในป่า นายพรานก็ไปหาฟันในป่าก็เกิด เป็นลมล้มลง ล้มลงไป พรานดวงวิญญานนั้นยมพบาลแก่ก็เอาไป ก็ไปถามว่ามี ลูกบวชหรือไม่ นายพรานก็บอกไม่มีลูกบวช ก็ไม่มีลูกบวชบอกอยู่อย่างนั้นนะ ถามเท่าไรก็บอกไม่มีลูกบวช ต่อมายมพบาลก็จะเอาไปโยนเข้ากระโถงทองแดง ก็พอดีไฟลุกขึ้นมาทวมปากกระโถงก็พอดีเห็นสีเหลือง ๆ ก็นึกไปบอกเฒ่าชวยแมชวย ก็เลยยมพบาลก็ซังก ก็เลยเอาลงมาถามไหนก็บอกไหนว่าไม่มีลูกบวช บอกว่า ลืมไปยายบอกวาลืมไปลูกไปบวชอยู่ที่วัดหนึ่งคน ยมพบาลก็เลยปล่อยมากลับมา ก็ฟื้นขึ้นมา ก็มาหาฟันมารุงขึ้นนายพรานกับมากุเลียงเอาให้นายพรานฟังว่าแก เราคงเลิกหาเนื้อหาสัตว์เถอะ ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตคงเลิกเสียทีไม่เอาแล้ว ฉันทได้โยเป็นลมล้มสลบไปในกลางป่า พอดียมพบาลเขาเอาดวงวิญญานฉันไป เขาจะโยนเข้ากระโถงทองแดงแล้วเขาถามว่ามีลูกบวชหรือเปล่า บอกไม่มี เขาก็จะโยนพอดีไฟแลบปากกระโถงฉันก็เลยนึกขึ้นได้ ฉันก็เลยบอกอยู่เฒ่าชวย แมชวย เลยยมพบาลเขาก็เลยปล่อยมา ก็เลยมาเล่าให้นายพรานฟัง นายพรานก็ซักหรือซักก็อยากจะทำบูนุสนทานแล้ว ที่นี้ก็เลยคิดกันว่าเราจะมาอยู่แล้ว อย่างงัยเล็กกันดีกว่าแกแล้วฆ่าสัตว์ตัดชีวิตมันไม่ดี นายพรานก็เลยยกครอบครัว ไปอยู่กับเฒ่าที่วัดรักษาศีลกันเรื่อยมา จบแล้ว

สังเกตได้ว่านิทานทั้งสองเรื่องนี้ก็ไม่ได้กล่าวถึงพระเจ้ากรุงสุวดี เช่นเดียวกับสุบินกลอนสวค ฉบับต่าง ๆ ที่เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติเช่นกัน นอกจากนั้นก็ยังมีส่วนปลีกย่อยที่แตกต่างจากสุบินคำกาพย์ เช่น นิทานเรื่องสุบินทกุมาร ตัวเอกได้ชื่อว่า สุบิน ก็เพราะมารดาตั้งชื่อให้ท่านองประสงค์ประชันว่าบุตรชายไม่ยอมทำอะไรเลย นอกจากนั้นยังมีเหตุการณ์ที่ไม่สมจริงคือ ตอนที่นางจะถูกโยนลงกระโถงปรากฏว่าเธอกินผ่านมาให้เห็นชายผ้าเหลือง ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้เพราะอยู่กันคนละภพ จึงเข้าใจว่าผู้เล่าคงจำความตอนนี้ไม่ถนัด หรือมีฉันทันก็อาจได้ยินได้ฟังมาเช่นนั้น

๑) คัดจากนิทานพื้นบ้านของคำบลพงสวาย อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พิมพ์ใน "รายงานผลการวิจัยโครงการรวบรวมและศึกษานิทานพื้นบ้าน" ของวิภา กงกะนันท์ หน้า ๑๕๑-๑๕๒.

อย่างไรก็ตามนิทานเรื่องสุบินทศุมารนี้ นับว่ามีเค้าโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกับสุบินคำกาพย์มากกว่านิทานเรื่องพรานถือศีล ซึ่งแม้แต่ชื่อเรื่องก็ค้างออกไปแล้วเพราะตามท้องเรื่องนั้น นายพรานผู้เป็นบิดาของเขานั้นมิได้สิ้นชีวิต และกลับเป็นผู้ที่ถูกพาตัวไปนรกแทนที่จะเป็นมารกา เช่นเรื่องอื่น ๆ นอกจากนั้นการเล่ายังค่อนข้างสับสน เช่น นายพรานถูกคร่าตัวไปนรก นายพรานเป็นผู้ชายแต่กลับบอกว่า " เณรช่วยแม่ด้วย" และในตอนท้ายเรื่องก็ยังค้างออกไปมากคือเมื่อสำนักตัวแล้ว นายพรานและภรรยาที่พากันไปถือศีลอยู่ที่วัดกับเณรบุตรชาย จึงคิดว่าข้อแตกต่างเหล่านี้อาจจะเกิดจากการเล่าต่อ ๆ กันมาหลายชั่วคน ตอนใดที่ผู้เล่าจำไม่ถนัดก็อาจคิดแปลงแต่งเติมเอาบ้างและที่เห็นได้ชัดคือ แม้แต่การสะกดคำในนิทานเรื่องพรานถือศีลก็ยังมีผิดพลาด เช่น เรือย เขียนเป็น เลือย ยังใจ เขียนเป็น ยางใจ เป็นต้น จึงอาจเป็นไปได้ที่ผู้เล่านิทานเหล่านี้อาจมีต้นฉบับอยู่ด้วย และผู้ที่ไปสำรวจอาจคัดลอกมาโดยมิได้คัดแปลงใดใดทั้งสิ้น เพื่อให้ได้ลักษณะของนิทานพื้นบ้านโดยสมบูรณ์ ส่วนที่มาของเรื่องนั้นผู้วิจัยคิดว่านิทานสองเรื่องนี้น่าจะได้รับอิทธิพลจากหนังสือสุบินกลอนสวด ท่านองเกี่ยวกับแหล่งประวัติอันสังสารบวช เพราะเมื่อสุบินกลอนสวดใช้เป็นแบบเรียนในสมัยรัตนโกสินทร์ ก็น่าจะเป็นไปได้ที่เรื่องสุบินนี้จะแพร่หลายไปยังหลาย ๆ จังหวัด และจังหวัดราชบุรีก็ยังจัดอยู่ในเขตภาคกลางได้ จึงน่าจะเป็นไปได้ที่กลอนสวดเรื่องนี้จะแพร่ไปถึง

๔. การอ้างถึงกาพย์สวดเรื่องสุบินในวรรณคดีเรื่องสังข์ทอง

ในหนังสือบทละครนอกเรื่องสังข์ทองฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งเป็นยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นได้มีข้อความที่กล่าวพาดพิงถึง สุบิน ในท่านองว่าเป็นหนังสือกลอนสวดที่มีชื่อเสียง ถึงกับตัวเอกของเรื่องคือ เจ้าเงาะนอนสวดให้นางรจนางังขังข้อความที่ว่า

เจ้าเงาะนอนถอนหนวดสวดสุบิน เล่นดินละลี่ยกักล่าวเนา

(บทละครนอกพระราชนิพนธ์ เรื่องสังข์ทอง หน้า ๑๓๖)

และกาพย์เรื่องสุบินที่เจ้าเงาะสวดนั้นก็มีความเหมือนกับกลอนสวดเรื่องสุบิน ส่วนต่าง ๆ ที่เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้คัดลอกข้อความต้นเรื่องในกลอนสวดเรื่องสุบิน ฉบับของขุนประสิทธิ์ ที่ให้หอสมุดแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ เพราะเห็นว่าเป็นส่วนที่มีใจความสมบูรณ์ที่สุด มาเปรียบเทียบข้อความที่ปรากฏในบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง ดังนี้

ภาพย์เรื่องสุบินที่เจ้าเงาะสวด	ข้อความในสุบินกลอนสวดฉบับขุนประสิทธิ์
<p>จะกล่าวตำนาน สุบินกุมาร อันสร้างสมมา ว่าจะเรียนเขียนธรรม ปรากฏนักหนา บวชในศาสนา ลุถึงอรหันต์ ไปรุกแม่พันทุกข์ ไปรุกพ่อเสวยสุข ไปยังเมืองสุวรรณ นางฟ้าแห่หอม แว้ลอมนัมพิน เครื่องทิพย์อันดี อเนกนานา แดกอนยังมี เมืองสุวรรณดี นครพารา ทานทาวเจ้าเมือง ภาเลื่องนักหนา รัพลข้างม้า ชำคณบวิวาร นอกเมืองออกไป มิไกลมิไกล มีบ้านนายพราน เป็นสวามังสัง เนื้อหนังตระการ แคลวนหญูปูราน ยอมเอามาถวาย นายพรานผู้ใหญ่ ชอบอชฌาสัย ตั้งให้เป็นนาย คุมไพร่พรานป่า ลาเนื้อกวางทราย พรานผู้เป็นนาย ตักเตือนมคลา</p>	<p>จะกล่าวตำนาน สุบินทะกุมาร อันสร้างสมมา ว่าจะเรียนเขียนธรรม ปรากฏนักหนา บวชในศาสนา ดูถึงพระอรหัน ไปรุกแม่ไทยพันทุก ไปรุกพ่อเสวยสุข ไปยังเมืองสวน นางฟ้าแห่หอม แว้ลอมนัมพิน เครื่องทิพย์อันดี อเนกนานา แดกอนยังมี เมืองสุวรรณดี นครพารา ทานทาวเจ้าเมือง ภาเลื่องนักหนา รัพลข้างม้า ชำคณบวิวาร นอกเมืองออกไป มิไกลมิไกล มีบ้านนายพราน เป็นสวามังสัง เนื้อหนังตระการ แคลวนหญูปูราน ยอมเอามาถวาย นายพรานผู้ใหญ่ ชอบอชฌาสัย ตั้งให้เป็นนาย คุมไพร่พรานป่า ลาเนื้อกวางทราย พรานผู้เป็นนาย ตักเตือนมคลา</p>

ศูนย์วิทยารัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เห็นได้ว่าข้อความที่กล่าวถึงเรื่อง สุบิน ในบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้น ตรงกับข้อความตอนต้นเรื่องของหนังสือสุบินกลอนสวดส่วนวนต่าง ๆ ที่เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่า ข้อความที่ปรากฏในบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง ฉบับพระราชนิพนธ์นั้น น่าจะคัดลอกมาจากหนังสือสุบินกลอนสวดส่วนวนเดียวกันนั่นเอง

จากหลักฐานทางลายลักษณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยหยิบยกมากล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าเรื่อง สุบิน นี้ เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งที่เป็นกลอนสวด เป็นนิทานประกอบการเทศ หรือ แห่ เป็นนิทานพื้นบ้านที่รู้จักกันในจังหวัดอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดทางภาคใต้ และแม้ในวรรณคดีที่เป็นบทพระราชนิพนธ์ในองค์พระมหากษัตริย์ เช่น เรื่องสังข์ทองก็ยังมีกล่าวถึงเรื่อง สุบิน ค่าย และสาเหตุของความแพร่หลายนี้ผู้วิจัยคิดว่า น่าจะมาจากเนื้อหาที่สะท้อนความเชื่อดั้งเดิมทางศาสนาประการหนึ่ง และมาจากบทบาทที่เป็นหนังสือสวดและแบบเรียนที่ชนส่วนใหญ่รู้จักต้องผ่านสายคาหรือรับฟังโดยปริยายอีกประการหนึ่งด้วย

ศูนย์วิทยพัธพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

นางสาวกุลนวี ราชปรีชา เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓
ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๗๕ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำหมวดวิชา
ภาษาไทย โรงเรียนเซนต์คาทอลิก กรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย